
„Ewolucja odległości transportu buraka i czas trwania kampanii w Europie”
Alexander Krick, CIBE

WSTĘP & PODSTAWY

Reforma regulacji cukrowych UE ogłosiła „restrukturyzację”, której większość państw doświadczyła już wcześniej – zamykanie cukrowni. W przeszłości, zamykanie cukrowni miało często znaczący wpływ na plantatorów. Wobec braku wzrostu zdolności produkcyjnych we wspomnianych cukrowniach, czas trwania kampanii musiał się zwiększyć, aby przerobić mniej więcej taką samą ilość buraków.

Podczas 37tego Kongresu CIBE w czerwcu 1998 r. w Hamburgu, 6-cio osobowy panel, w którym wzięli udział przedstawiciele Północnych Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji, Austrii, Hiszpanii i Włoch, dyskutował „Przemysłową restrukturyzację i wydłużenie kampanii”.

Zgodzono się, iż wydłużenie czasu kampanii ma negatywny wpływ na plantatorów.

W przypadku wcześniej rozpoczynającej się kampanii (wrzesień) następuje strata w dochodzie plantatorów spowodowana niższym plonem. W przypadku późnego zakończenia kampanii (w następnym roku kalendarzowym) następuje wzrost ryzyka strat (jakość buraka i zawartość cukru), jak również potrzeba odpowiedniego przykrycia przyzmy (co powoduje koszty). Była też ogólna zgoda, że plantatorzy poświęcając/finansując wysiłek w przypadku wydłużenia kampanii powinni być rekompensowani (premie za wczesne/późne dostawy) przez przetwórcę, który jest głównym, jeśli nie jedynym, beneficjentem dłuższej kampanii.

Dodatkowo, w przypadku zamknięcia cukrowni nie posiadającej „sąsiedniej” w pobliżu, buraki z tych terenów muszą być transportowane do „najbliższego” zakładu przetwarzającego. Austria, Francja i Hiszpania odnotowały zwiększenie odległości transportu do punktów odbioru. Hiszpania wskazała nawet, że uprawa buraka została zaprzestana w kilku prowincjach¹ z powodu zwiększenia odległości transportu spowodowanego zamykaniem cukrowni, w czasie gdy zabrakło możliwości „przystosowania struktury transportu do nowej sytuacji”.

Przykłady takich „podwójnych zbiegów okoliczności”:

- Holandia, zamknięcie cukrowni w Bredzie i Puttershoek w 2005 roku spowodowało dla plantatorów buraka 104 dniową kampanię. Od 2000 do 2004 roku, średni czas kampanii wzrósł od 85 do 90 dni. Dodatkowo zwiększyła się odległość transportu z 70 do 80 km.²
- Irlandia, gdzie po zamknięciu cukrowni Carlow, pozostała jedynie cukrownia Mallow przerabiająca w 2005 r. wszystkie irlandzkie buraki, około 1,2 mln ton w 100 dni (być może dużej). Od 2000 do 2004 r., średni czas kampanii wynosił 80 dni. Plantatorzy buraka z terenów Carlow/Kildare musieli zmierzyć się z odległością transportu 100km – w porównaniu przed zamknięciem Carlow było to 50km.

¹ Uprawa buraka została przeniesiona z terenów zamkniętych cukrowni na obszary bliższe cukrowniom nadal przerabiającym.

² Dane są średnią krajową: zaciemniają dużo silniejszy wpływ na plantatorów dostarczających do CSM, której pozostała jedna cukrownia, kampania wzrosła tam do 110 dni, a średnia odległość transportu do 105 km.

Wobec reformy regulacji cukrowych UE sytuacja jest dyskusyjna. W czasie ostatniego okresu restrukturyzacji, klasyczny aspekt zamykania cukrowni został mniej lub bardziej powiązany z zrzeczeniem się kwoty (a w niektórych przypadkach z zakupem kwoty dodatkowej następującym po zrzeczeniu kwoty). Pomimo to odległość transportu i czas kampanii są zjawiskiem, którego znaczenie odzwierciedlone zostało w składowych i/lub dodatkach do ceny buraka, zasadniczo chodzi tu o dodatek transportowy oraz premie za wczesne i późne dostawy. Wraz z wydłużaniem kampanii mniej lub bardziej wyraźnie na horyzoncie rysowała się nieuchronnie stosunkowo długa odległość transportu, było to „gorącym” tematem negocjacji branżowych.

ODLEGŁOŚĆ TRANSPORTU BURAKA

Odnosnie średniej odległość transportu buraka, sytuację utrudnia brak danych. W niektórych porozumieniach branżowych (Niemcy, Szwajcaria, Dania, Hiszpania, Litwa, Polska, Finlandia, WB...) wskazuje się prawdopodobną maksymalną odległość transportu, co trochę pomaga w określeniu średniego dystansu dowozu. Ograniczę swoją prezentację do kilku krajów, gdzie obraz sytuacji jest w miarę jasny.

W Europie, odległość transportu ma dla plantatorów zróżnicowane znaczenie. Często zależy od rozpiętości jakiej plantatorzy są zaangażowani w finansowanie transportu buraka³. Większa odległość transportu prowadzi do zwiększenia kosztów transportu, a nawet w sytuacji gdy plantatorzy w ogóle nie są zaangażowani w transport ten wpływ mimo to występuje⁴. Z punktu widzenia zrównoważenia krótsza odległość transportu jest z zasady lepsza niż długa. Z biegiem restrukturyzacji (mniej cukrowni) takie zbilansowanie może być trudne. Na przykład we Włoszech, pomimo zamknięcia 15 cukrowni (z 19) i zrzeczenia ponad 2/3 kwoty odległość transportu buraków wzrosła.

Wzrost odległości transportu (o około 40%) nastąpił również w Belgii i Czechach. W Belgii odległość wzrosła z 31 do 45 km w 2008 r.: co może być ściśle powiązane z zamknięciem cukrowni spowodowanym reformą. W Czechach, wzrost był bardziej stopniowy. Wpływ w latach reformy na odległość (2-3 km) był mały w porównaniu ze wzrostem, który nastąpił w latach 1998-2004 (12km).

Na Węgrzech i w Holandii, wzrost odległości transportu także stał się rzeczywistością. Przy czym rozwijał się umiarkowanie w Holandii (5 km wzrostu w ostatniej fazie restrukturyzacji), ale był bardzo drastyczny na Węgrzech (z poniżej 100 do 160 km)! Po procesie restrukturyzacji, który spowodował zamknięcie 4 (z 5) cukrowni i zrzeczeniu $\frac{3}{4}$ kwoty, prawdopodobnie wspomniana cukrownia musiała szukać surowca daleko poza swoimi dostawcami.

Wzrost odległości transportu w Austrii i części Niemiec był nieistotny. Później nastąpiła polityka finansowej zachęty dla plantatorów, którzy po restrukturyzacji znaleźli się w znacznej odległości od cukrowni, do oddania kwoty. Spowodowało to, iż wpływ na odległość transportu był minimalny (wzrost o 2 km w Nadrenii, praktycznie brak zmian na Północy i Południu).

W środkowo-wschodnich regionach Niemiec⁵ średnia odległość transportu została drastycznie zmniejszona (ze 184 w 2002 do 82 km). Osiągnięto to przez dobrowolną dzierżawę kwoty / system wymiany dzierżawionej kwoty⁶, który wprowadzono przed reformą (ale częściowo spodziewając się jej), a następnie został on wzmożony przez fundusz restrukturyzacji.

³ Niektórzy otrzymują dodatki transportowe, i/lub finansowo uczestniczą w transporcie buraków pozakwotowych i/lub buraków niekontraktowanych

⁴ Np. przemysł próbuje przenieść wzrost (lub jego część) na plantatorów

⁵ Szczególnie rejony dostawy buraka cukrowego

⁶ Bazujący na niemieckim systemie wymiany kwoty mleka

W ostatniej dekadzie praktycznie nie było zmian w średniej odległości transportu we Francji (30-40km)⁷, Grecji (45 km) i WB (45 km). Odkąd wszystkie te kraje zamknęły cukrownie w kontekście reformy, średnia odległość transportu pozostała niezmienna dzięki „odpowiedniemu” zrzeczeniu się kwot (przez plantatorów, którzy są obecnie w rejonach bez cukrowni⁸). W przypadku Grecji i Francji stosunkowa bliskość wspomnianych cukrowni też odegrała znaczenie.

W Finlandii, 27 km (33%) wzrostu średniej odległości transportu spowodowany zamknięciem w 2007 roku cukrowni, został częściowo skompensowany w 2008 roku przez efekt oddania kwoty. W Danii nastąpił podobny spadek po początkowym wzroście.

W Rumunii średnia odległość transportu buraków spadła (o ok. 13 km) od 2004 r. Trudno jednak ustalić jasny związek tego faktu z reformą. Rumunia wstąpiła do UE dopiero 1 stycznia 2007 r., oddając bardzo mało kwoty i nie zamakając żadnej z cukrowni w kontekście funduszu restrukturyzacji. Można spekulować, że „restrukturyzacja” nastąpiła wyjątkowo tylko na poziomie rolniczym: uprawa buraka wydaje się „dryingować” blisko wspomnianych cukrowni.

CZAS TRWANIA KAMPANII & WNIOSKI

Wydłużenie kampanii jest kluczowym zagadnieniem dla wszystkich plantatorów buraka. Wpływ na dochód plantatorów odnośnie „możliwej utraty plonu” spowodowanej wczesnym zbiorem w ramach wcześniejszych rozpoczynających się kampanii i strat cukru przy przechowywaniu w późno kończących się kampaniach został oszacowany w przeszłości (a czasami także uzgodniony na poziomie porozumień branżowych)⁹; były one prawdopodobnie regularnie potwierdzane/aktualizowane by ustalić zadowalającą rekompensatę dla plantatorów.

Czasami są pewne wątpliwości odnośnie definicji czasu trwania kampanii. Z punktu widzenia plantatorów, kampania rozpoczyna się i kończy w momencie zakończenia dostaw buraka do cukrowni. Z punktu widzenia przetwórcy kampania rozpoczyna się i kończy wraz z przerobieniem buraka. Długość kampanii otrzymana z tych dwóch punktów widzenia nie zawsze (jeśli w ogóle) pasuje. W przypadku przerobu buraka jest ustalana w czasie kampanii, dane dotyczące trwania kampanii mogą nieco wprowadzić w zakłopotanie. Kampanię 2008/2009 w Hiszpanii można nazwać kampanią „stop i start” ponieważ przerób buraka nastąpił w ok. 95 dni ale rozłożonych w czasie, od połowy października 2008 do połowy kwietnia 2009! Takie dane odnośnie czasu trwania kampanii muszą być brane pod uwagę z przymrużeniem oka. Coroczne wahania wielkości uprawy i warunków pogodowych w czasie zbioru muszą być również brane pod uwagę.

W wielu krajach obserwuje się „klasyczne” wydłużenie kampanii spowodowane ostatnimi zamknięciami cukrowni¹⁰. W innych krajach długość kampanii zakończyła się spadkowym trendem w „latach reformy” (od 2005/06). Wydaje się, iż oddanie kwoty przebiegło mniej więcej jednocześnie ze spadkiem zdolności przerobu buraka.

W okresie reformy stosunkowo niewielka liczba państw (Belgia, Dania, Niemcy, Austria, Holandia i Szwecja) dołączyło do „klubu 100-dniowej kampanii”, podczas gdy WB jest jego stałym członkiem. Najbliższe lata powiedzą nam czy nastąpi wzrost liczby „stałych członków” tego „klubu”. Taka kolej rzeczy szczęśliwie zapewni dodatkowy bodziec by znaleźć rozwiązanie na poziomie technicznym jak i politycznym. Dłuższe kampanię bez wątpienia poprawią konkurencyjność na poziomie przetwórstwa: ale jest za to cena do zapłacenia, i to nie plantator

⁷ W zależności od cukrowni

⁸ Np. Północ & Midlands Anglii, Burgundia we Francji, Tesalia w Grecji

⁹ Francja: „możliwa utrata plonu” wynosi między 1,8 a 0,8% dziennie do 25 września; straty cukru przy przechowywaniu w przyzmac ok. 400g/tonę/dzień. Strata 0,02% zawartości cukru dziennie w przyzmac buraka w WB

¹⁰ W Szwajcarii wydłużenie kampanii nastąpiło z powodu zwiększenia produkcji.

powinien za to płacić. Wysiłek finansowy poniesiony przez plantatorów musi być odpowiednio¹¹ zrekompensowany: czepianie się szczegółów czy buraki pozakwotowe albo niekontraktowane powinny kwalifikować się do premii za wczesne/późne dostawy – czy objęte dodatkami cenowymi – jest strzelaniem kulą w płot. Plantatorzy muszą widzieć ekonomiczny sens – ekonomiczną atrakcyjność – w uprawie wszystkich buraków cukrowych, a nie być zmuszani do wykorzystania niewystarczających płatności przypisanych do części buraków (np.: pozakwotowych i/lub niekontraktowanych buraków) takich jak dodatek za okrywanie przyzmy czy poduszkę bezpieczeństwa za wypełniania zobowiązań swoich kontraktów. Najlepszym sposobem zasygnalizowania pozytywnej zmiany i do zachęcenia plantatorów do długoterminowego zainteresowania burakiem jest płacenie słusznej ceny. Każdy model wyliczania ceny musi być prosty, musi brać pod uwagę opłacalność całego sektora od uprawy do przerobu, a szczególnie, generować cenę wystarczająco wysoką by plantatorzy chcieli inwestować. Systemy takie jak „bonus lojalnościowy” w Północnych Niemczech i system ceny przemysłowej buraka w Rhineland są akceptowane jako krok w kierunku utrzymania ekonomicznej atrakcyjności buraka cukrowego.

Reforma reżimu cukrowniczego UE może być porównana do burzy, która właśnie minęła dokonując znaczących zmian. Być może są inne burze na drodze, na które ci co przetrwali są już odporni, bo mają lepszą efektywność wykorzystania nakładów, większy plon czy wysoką konkurencyjność.

Restrukturyzacja sektora cukrowniczego dokonała się na długo przed reformą i bez wątplenia będzie miała miejsce i po niej. To jedyna droga jaką można iść dalej... razem jako sektor.

Wymaga to osiągnięcia, utrzymania, a także, gdy jest to potrzebne, aktualizacji dobrej równowagi na poziomie porozumienia branżowego w odniesieniu do premii za wczesne/późne dostawy i dofinansowania zarządzania przyzmy buraka. Na poziomie technicznym, zawiera późniejsze poszukiwanie innych możliwych dróg poprawy, takich jak optymalizacja przechowywania buraków, odporność na mróz, odmiany wcześniej/późno dojrzewające, i (dlaczego by nie ?) – być może jest to długa droga – zimowy burak cukrowy. Lecz najważniejsza jest - powszechnie podkreślana – odpowiednia cena buraka¹²!

¹¹ Np.: „najmniejsza” strata plantatora od 5£ do 1,64£/tonę buraka jest nie do przyjęcia

¹² Wliczając komponenty i/lub dodatki takie jak odległość transportu i premie za wczesne/późne dostawy